

Timon Šturbej, Ana Dolinar Horvat, Žan Perko

Ljubica Marjanovič Umek

TRI PREKINJENA OTROŠTVA

Roman pisateljice Liliane Corobca pripoveduje o usodi otrok v revni moldavski vasi, v kateri živijo večinoma le še starke in starci ter otroci – odrasle osebe, starši otrok, so odšle v tujino za boljšim zaslužkom. V vasi ni otroške brezskrbnosti in radosti, ni spontane domišljajske igre, v kateri bi otroci izražali in predelovali svoja čustva, se soočali s socialnimi in moralnimi dilemami ter konflikti, se igrali zgolj zaradi užitka in veselja. Ti otroci, prikrajšani za otroštvo v pravem pomenu besede, so se naučili igrati nenavadno igro, imenovano *kinderland*. Gre za igro, v kateri so pravila zelo vsakdanja: otroci igrajo odrasle osebe.

Dvanajstletna Cristina in njena mlajša brata, šestletni Dan in štiriletni Marcel, so zapuščeni otroci, ki so prikrajšani za čustveno varnost in bližino staršev; prepuščeni samim sebi iščejo poti in načine, kako živeti zgolj z mislijo in hrepenenjem po osebah, ki jih dejansko ni v njihovi bližini in s katerimi ne morejo vstopati v čustvene in socialne odnose, opravljati vsakdanje rutinske dejavnosti, hoditi v vrtec, šolo, trgovino, pospravljati po hiši, kuhati ... Miselno in čustveno praznino si vsaj deloma zapolnjujejo z naravo in magijo.

Cristina, najstarejša med otroki, prevzame vlogo mame in očeta v družini ter tako prisilno prekine svoje otroštvo v enem bolj občutljivih obdobjih v razvoju, na prehodu iz otroštva v mladostništvo. Zato ni presenetljivo, da se v Cristinini vlogi mame oziroma očeta ves čas mešata pretirana odgovornost za vzgojo mlajših bratov in skrb za hišna dela ter otroška naivnost in domišljajska sanjavost pubertetnice, ki pogreša starša, svobodo, ljubezen. Cristinin svet je zelo drugačen od sveta običajne najstnice, ki na poti čustvenega osamosvajanja praviloma močno izraža prevladujoča pozitivna čustva, kot so veselje, zadovoljstvo, ljubezen, naklonjenost; relativno pogosto niha v razpoloženju, ki je v veliki meri tudi situacijsko in življenjsko pogojeno; se preizkuša v vrstniških odnosih; vzpostavlja in oblikuje identiteto; vedno bolj presega mladostniški egocentrizem, za katerega so značilne nerealne osebne zgodbe in prepričanja, da se drugi v enaki meri ukvarjajo z njo kot ona sama s seboj; se prilagaja na nekatere pomembne telesne spremembe in oblikuje podobo o sebi. Cristina, ki je morala zaradi dodeljene vloge prehitro odrasti, je v svojih ravnanjih in vedenju zelo premišljena, hkrati pa ves čas zaskrbljena. Preizprašuje se, ali dovolj nežno in potrpežljivo ravna z mlajšima bratoma; trudi se, da bi razumela, da sta majhna ostala brez mame in očeta in da sta zato bolj občutljiva, jokava, vzkipljiva. Hkrati se »bori« tudi s svojimi čustvi, ki jih poskuša nadzorovati, saj ve, da ne sme jokati, ko se na primer z mamo pogovarja po telefonu, čeprav jo tudi ona močno pogreša. Če bi jokala ona, bi brata jokala še bolj. Cristinin vsakdan ne poteka v okolju vrstnikov in vrstnic, njihovih zaupnih pogovorov ter malih in velikih skrivnosti; njen vsakdan je biti mama in oče mlajšima bratoma, obiskovati

bolno babico, se srečevati z vaškimi posebnosti, ki so še edini odrasli v vasi. Zato ni spretna v socialnih odnosih in komunikaciji, večkrat se odziva socialno anksiozno in beži iz socialnega okolja v naravo, k živalim. Pa vendar je tudi dvanajstletna mladostnica, ki razmišlja o sebi, svojem telesu, spremembah telesa in z njimi povezano podobo o sebi; podobno kot večina najstnic ni zadovoljna sama s seboj, si pa želi prakticirati ljubezen. Rada bi bila odrasla ter čustveno in socialno zrela, sočasno pa se oprijema ljubezni in pozornosti, ki jo je bila deležna od staršev, ko sta bila še doma. Ko sta šla z očetom skupaj na pot »do obzorja«, ko ji je oče s traktorjem vozil najbolj zrelo in sladko sadje ... Nasprotja so del njenega vsakdana. Soočati se mora na primer tudi s trkom med modernim (televizija, mobilni telefon, računalnik, internet) in starodavnim vraževerjem v poganske običaje, ki jih posebej njena »prijateljica«. Tudi tu, tako kot sicer pri večini drugih notranjih konfliktov in nasprotij, ki so družbeno pogojena, je sama.

Marcel je najmlajši v družini. Njegovo hrepenenje po neposredni bližini mame in očeta je tako močno, da velikokrat neotolažljivo joka ali je vsaj na robu joka. Navezanost, ki je močan čustveni odnos med malčkom/otrokom in staršem/staršema, se vzpostavlja v prvih letih življenja. Varna navezanost, do katere pride, ko pomembna referenčna oseba prepozna potrebe malčka in se na njih občutljivo, toplo in empatično odziva (še posebej ko je malček v stiski), je varovalni dejavnik za zdrav aktualni in kasnejši čustveni in socialni razvoj posameznika. Pri Marcelu je prišlo v občutljivih letih za razvoj navezanosti z odraslo osebo do prekinitve čustvenega odnosa, do ločitve od očeta in mame ter posledično do močne čustvene praznine, ki je Cristinina skrb za najmlajšega brata ne more zapolniti, čeravno se tako ona kot (občasno) tudi starejši brat Dan močno trudita. Marcela je strah, ne razume, zakaj sta jih mama in oče zapustila, ves čas išče nadomestno pozornost, trudi se, da bi bil v središču pozornosti, želi si in tudi zahteva, da ga »vsaj« Cristina boža, ljubkuje, drži za roko, mu poje pesmice pred spanjem ... Marcelova želja po neposredni prisotnosti subjekta, ki bi mu dajal občutek čustvene varnosti, je tako močna, da si naredi nadomestnega očeta: v njegov stari plašč potisne blazino, mu obleče hlače, obuje škornje in na glavo povezne klobuk. Potem se Marcel v sobi, v kateri stoji »oče«, z njim pogovarja, prepira, stiska k njemu in ob njem tudi zaspri. Ali pa kar čaka in čaka mamo, ko sedi na pručki na vhodu v hišo ter ure in ure strmi v prazno; joka, ko sliši mamin glas po telefonu, in na mamina vprašanja ter njeno ljubkovanje zmore reči eno samo besedo – »mama«; noče spati, ker hoče k mami in očetu. Marcel, ki je bil prikrajšan za mamino božanje, objemanje, ljubkovanje, se mame, ko pride na obisk, bodisi trdno oklepa in je ne izpusti bodisi se pred njo skrrije. Boji se, da ga bo ponovno zapustila, strah ga je ločitve od staršev. Gre za vzorec vedenja, značilen za ambivalentno navezanost, ki je ena od vrst nevarne navezanosti med malčkom/otrokom in pomembno osebo ter se kot ponotranjen čustveni odnos kaže v malčkovem/otrokovem nezrelem čustvenem in socialnem odzivanju v odnosu do odraslih oseb ter vrstnikov – in to tukaj in zdaj ter kasneje v življenju. Cristina, ki sicer tudi sama občasno težko nadzira čustva žalosti in osamljenosti, želi biti močna, še posebej takrat, ko mlajša brata jokata. Druge zapuščene otroke, ki lačni

in tudi pretepeni hodijo v njihovo hišo, ker zaradi alkohola in nasilja bežijo od doma, glasno sprašuje, kaj se je zgodilo in kdo jih je pretepel, saj hoče, da tudi njena brata slišita, da so bili to očetje. Posledično Marcelu in Danu sporoča, da »mi ne rabimo takega očeta«.

Tudi Dan, ki ga Cristina pogosto tolaži, češ da je že velik fant, da je moški pri hiši, da bo šel v šolo, se čustveno ne znajde v okolju brez mame in očeta. Čeravno se trudi razumeti, da mame in očeta ni ter zakaj ju ni, so njegova čustva, tudi zaradi spominjanja na življenje, ko sta bila mama in oče doma, nad razumom. Svojo čustveno nezrelost izkazuje z nihanjem med željo biti močan in močnim hrepenenjem; med žalostjo in nesamostojnostjo; med empatičnostjo in prosocialnim vedenjem ter egocentričnostjo. Tako na primer za vsako malenkost udari Marcela, ki ga potem poljublja in tolaži; ko po njegovem licu tečejo solze, reče, da to ni solza, ampak da mu je vroče; ko sliši jokati Marcela, neha jokati on in se Cristini pridruži v skupni tolažbi mlajšega bratca; razume, da bi tudi drugi otroci radi igrače, in jih hkrati odganja od sebe, češ da so igrače njegove. V zgodnjem otroštvu se postopoma razvijajo čustva samozavedanja, ki so povezana tudi z otrokovim razumevanjem mentalnih stanj drugih ljudi. Dan ima v okolju, v katerem živi, zelo malo priložnosti, da bi v otroški igri z vrstniki prakticiral, kako reševati socialne konflikte; da bi se učil, kako nadzorovati čustva in kako odložiti takojšnja realizacija svojih potreb in želja, upoštevajoč tudi potrebe in želje drugih; da bi spoznal in razumel, kaj je socialna skupina vrstnikov in kako se razvija prijateljstvo. Zato pogosto uporablja socialno manj zrele načine, kako vzbujati pozornost pri drugih, in išče načine, kako bi »ukvarjanje« samo z njim kar trajalo in trajalo. Joka zaradi enega klopea, ki se mu je prisel na trebuh, in prepričan je, da se mu to ne bi zgodilo, če bi bil prisoten oče, ki ga je znal zaščititi pred vsemi nevšečnostmi. Tudi pri Danu se kažejo vedenja, značilna za nevarno obliko navezanosti na pomembno referenčno osebo oziroma na več njih. Zelo si želi mame ... Ko se z mamo pogovarja po telefonu, se čustveno popolnoma razneži, naroča ji, kaj vse bi rad, da bi mu kupila; toži ji, kaj vse ga boli, in želi, da ga tolaži, boža z besedami, poljublja, hkrati pa ji močno zameri, da je ni in je nanjo tudi jezen in ljubosumen, ker je z drugimi otroki, ki jih zares boža, vodi na sprehod in skrbi za njih.

Kinderland je intimna in pretresljiva pripoved o treh zapuščenih otrocih, ki zaradi svoje starosti in značajev različno razumejo in doživljajo odhod staršev in posledično življenje v družini in vasi; življenje, ki je prazno materialno, še bolj pa čustveno. Ubesejeno je hrepenenje po mami in očetu, od Cristininega nežnega in umirjenega, preko Danovega jeznega in nepotrpežljivega do Marcelovega sestradanega in kategoričnega čakanja, ki pa jim hkrati daje tudi moč za spoprijemanje s številnimi vsakodnevnimi problemi. Dovolj so močni, da vidijo odprta vrata, skozi katera se bosta vrnila mama in oče in potem bo ...